

FORN VÄNNEN

JOURNAL OF
SWEDISH ANTIQUARIAN
RESEARCH

En skånsk långdös

Holst, Nils Olof

Fornvännen 4, 195-198

http://kulturarvsdata.se/raa/fornvannen/html/1909_195

Ingår i: samla.raa.se

EN SKÅNSK LÅNGDÖS

AF

NILS OLOF HOLST.

Å vidt det är författaren bekant, finnes förut blott *en* typisk långdös från Skåne omnämnd i litteraturen, nämligen den, som Henry Petersen i sin afhandling "*Om Stenalderens Grävformer i Danmark og deres inbyrdes Tidsforhold*" omtalar såsom förekommande i Kyrkköpinge socken¹. Långdösarnas stora sällsynthet i Skåne är så mycket mera anmärkningsvärd, som dessa fornminnen icke blott anträffas i hundratal i Danmark och enligt nyssnämnda författare äro spridda öfver Seland, Fyen, Möen, Laaland, Langeland m. fl. öar samt Jutland utan äfven finnas i norra Tyskland och Holland.

¹ *Aarbøger for nordisk Oldkyndighed og Historie* 1881, noten sid. 348.

Petersens uppgift är hämtad från en på Nationalmuseum befintlig "*Antiquarisk Beskrifning öfver Skytts Härad i Skåne med karta uppgjord år 1859* af Nils Gustaf Bruzelius". Långdösen i Kyrkköpinge socken beskrifves här på följande sätt. "Å n:o 11 Mellanköpinge helt nära Dalköpinge å ligger, midt emot en stendyss på sistnämnda bys egor, en stenomsättning till en långdyss. Omgifningsbanan, som ännu omfattas af 40 mer eller mindre synliga stenar, har en längd af 118 aln., bredd af 12 d:o. Den kallas af allmogen "*Jättegrafven*". Vid dess vestra ända ligger en stendyss, af hvilken man ser endast fyra stenar".

Så långt Bruzelius. Det egendomliga med den af honom beskrifna långdösen är det förhållandet, att själfva dösen ligger strax utanför, ej som vanligt inuti den aflånga, rektangulära stensättningen ("omgifningsbanan"). Den senares längd är af Bruzelius något öfverskattad. Den utgör nämligen endast omkring 100 alnar eller omkring 50 m. och är sålunda den samma, som den öfvan beskrifna långdösen har.

En långdös vid Skegrie, Skåne, är afbildad i Oscar Montelius', *Kulturgeschichte Schwedens*, Leipzig 1906, sid. 45. En annan skånsk långdös, belägen i Raflunda sn, är afbildad i *Antiquariska Undersökningar i Skåne* af Hans Hildebrand — *Ant. Tidskr.* 3, sid. 9 —, ehuru högens aflånga beskafhet ej så tydligt framgår af afbildningen eller är omnämnd i beskrifningen.

Red.

Det synes mig sålunda vara värdt att offentliggöras, att jag i Skabersjö socken i södra Skåne funnit en hittills okänd, fullkomligt karaktäristisk långdös. Den förekommer $1\frac{1}{2}$ km. norr om Skabersjö herregård, på Örnökulla gårds ägor och nära denna till Skabersjö gods hörande arrendegård. Den är känd af befolkningen under namnet "Dössesten".

Fornminnet består dels af en grafkammare, själfva dösen, och dels af den omslutande rektangulära stensättningen eller steninläggningen.

Den senare har liksom Kyrkoköpinge långdös sin längdriktning i Ö—V. och båda ha en längd af omkring 60 m. Den nu ifrågavarande långdösen har, noga bestämdt, sin längdutsträckning i Ö. ett par grader N—V. ett par grader S. Dess bredd är omkring 6 m. i östra ändan, men afsmalnar något mot väster, så att bredden här kan skattas till ungefär 5 m.

Flertalet af stenarna i stensättningen äro bortförda, men båda ändarna äro väl markerade, den västra dock endast genom trenne större stenar, af hvilka den största är mer än 1 m. i genomskärning. Den östra är bättre bevarad och ser ut så här (fig. 1).

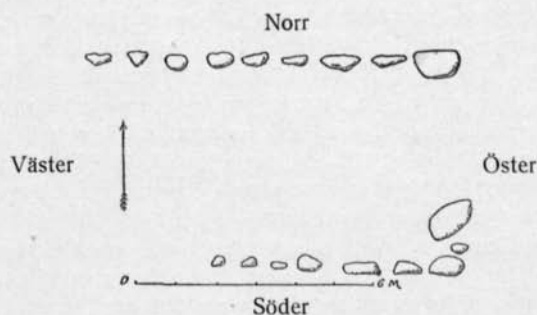

Fig. 1. Östra ändan af stensättningen.

På norra sidan ser man här utefter en sträcka af 10 m. 8 stycken jordfasta stenar ligga i sitt ursprungliga läge, de största längst i öster och de öfriga i allmänhet aftagande i storlek mot väster. Så väl på norra som södra sidan äro, såsom afbildningen visar, stenarnas mest flata sidor vända utåt. De båda hörnstenarna i östra ändan höja sig 0,8 och 0,6 m.

öfver marken, men de öfriga mindre och de minsta stenarna sticka obetydligt upp öfver marken.

I östra delen af steninhägnaden i närheten af dess midt eller närmare bestämdt omkring 24—27 m. från östra ändan träffas den egentliga dösen eller grafkammaren. Man ser här 3 i jorden nedgrädda stenar, af hvilka emellertid de två äro nästan fullständigt jordtäckta. Den tredje däremot, som är bättre synlig, visar sig vara långsträckt samt hafva ett par meters längd. På denna sten, den södra, samt på den parallellt med den liggande norra hvilar en mycket stor täcksten, den s. k. "Dössestenen", som angifver grafkammarens längdriktning. Denna visar sig vara ej fullt parallell med stensättningens utan gå i V. 12° S. och sålunda bilda omkring 10 graders vinkel med stensättningens längdriktning.

Dösstenen är omkring 2,6 m. lång, dess största bredd är omkring 1,8 m. och största höjd omkring 1,2 m. Stenen har sålunda en betydande storlek och torde för sin storleks skull hafva varit tämligen ovanlig i denna stenfattiga trakt äfven på den tid, då grafkammaren byggdes.

Omkring grafkammaren ligga några strödda större stenar nämligen på 1—2 m. afstånd öster ut tre, 5 m. öster ut en samt 2 m. väster ut en.

Äfven på större afstånd från grafkammaren ses dylika stenar, såsom 13—15 öster om stensättningens västra ända. Här ligga midt i steninhägnaden i rad efter hvarandra, med sydvästlig riktning tre större stenar och på västra sidan om dem en fjärde.

Vid mitt besök på platsen växte högt gräs inom steninhägnaden, hvarför smärre stenar ej voro lätta att upptäcka, och det är möjligt, att ännu flere större stenar än de uppräknade kunna här uppsökas.

Inom stensättningen är marken något litet högre än utanför densamma.

En mängd stenar hafva tydligen blifvit bortförda från den

numera mycket ofullständiga stensättningen. Grafkammaren synes emellertid vara alldeles orubbad. Den är därför väl förtjänt af en noggrann undersökning, som dock i så måtto är mindre lätt, som den kräfver en omvältning af den stora dösstenen. Men därest en sådan undersökning kan tjäna till att närmare fastställa tiden, till hvilken långdösarne höra, skall den vara väl värd sin möda.

BOPLATS FRÅN STENÅLDERN I VISBY.

GRÄFNINGSBERÄTTELSE AF

O. V. WENNERSTEN.

ngående fynden vid gräfningen i slutet af år 1909 mellan Drotten och S:t Lars kyrkor i Visby förbi Oddfellow-huset upp till Tekniska skolan får jag härmed aflägga följande summariska rapport.

Prof. G. Lindström har i tvänne sina arbeten betecknat platsen syd-sydväst om S:t Lars som stenålderboplats på grund af ett fynd af sammansintrade fiskben (id) och kol. De uppgifter om fyndläget, hvilka han lyckades få, voro sväfvande, men gingo ut på, att fyndet låg under strandvallen, direkt på berget — en uppgift, som kostade honom betydligt hufvudbry. Det gällde att konstatera, om den skulle tillkommit efter eller före litorinatidens början. Prof. Lindström anförde ett par skäl, ehuru indirekta, för dess tillkomst *efter* nämnda tid.

Då samtidigt med mina utgräfningar i Korsbetningen af den stora krigaregravven grundvalen lades till det nuvarande Oddfellow-huset vid Nunnegränden strax öster om Drotten och